

PATRONS & ATBALSTĪTĀJS

III STARPTAUTISKĀ EKONOMIKAS FORUMA REZOLŪCIJA

“Šajā atbildīgajā periodā Latvijas Zinātņu Akadēmijas loma ir nozīmīga kā viskvalificētākajam industriālajam un arī sociālajam ekspertam”

Prof. Ojārs Spārītis, LZA presidents

2019. gada 31.oktobrī un 1. novembrī notikušā III Ekonomikas Foruma **“UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTS: traucējoši faktori, zinātniski pamatotie risinājumi, starptautiskā pieredze”** mērķis – veltīt lielāku uzmanību uzņēmējdarbības attīstību traucējošo aspektu izzināšanai un sniegt zinātniski pamatotās rekomendācijas mērķtiecīgas valsts un pašvaldības atbalsta sistēmas darbības pilnveidošana, lai sekmētu uzņēmējdarbības vides attīstību, stimulētu vietējo un ārvalstu investoru ienākšanu un inovatīvo tautsaimniecību ilgtermiņā.

Foruma galvenais organizators – Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. **Foruma patrons un galvenais atbalstītājs** - SIA «Latvijas Mobilais Telefons». Foruma organizāciju un norisi atbalstīja arī šādi **sadarbības partneri**: Valsts pētījumu programmas projekts INTERFRAME-LV, Latvijas Zinātņu akadēmija, Antonio Meneghetti Zinātnisko un humānistisko pētījuma fonds, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK), Norvēģijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, SIA “S-Baltic”, žurnāls “Free city” («Открытый город»), internet-portāls “Baltic-Course” u.c.

Forumā klātienē piedalījās **170 dalībnieki** no **22 valstīm**, tajā skaitā **12 valstu vēstnieki** no Igaunijas, Īrijas, Zviedrijas, Ukrainas, Gruzijas, Slovākijas, Ķīnas, Kanādas, ASV, Turcijas, AAE, Uzbekistānas. Forumā uzstājās **56 runātāji** no **10 valstīm**: Austrija, Ķīna, Spānija, Norvēģija, Baltkrievija, Šveice, Francija, Lietuva, Itālija, Latvija. Foruma gaitu bija iespējams vērot arī attālināti LMT straumē.

III Ekonomikas Forumu atklāja Eiropas Parlamenta deputāte **Dr. Inese Vaidere**, LR Ekonomikas ministrs **Ralfs Nemiro**, LR Labklājības ministre **Ramona Petraviča**, LZA prezidents **Dr. Ojārs Spārītis**, Ķīnas Sociālo Zinātņu akadēmijas Eiropas studiju institūta ģenerāldirektora vietnieks un China-CEE Instituta izpilddirektors **Dr. CHEN Xin**, LMT prezidents **Dr. Juris Binde**, LTRK prezidents **Aigars Rostovskis**, kā arī Foruma galvenā moderatore, LZA Ekonomikas institūta direktore **Dr. Nīna Linde**.

Forumā, sadarbojoties Latvijas un citu valstu uzņēmējiem un zinātniekiem, tika izvērtēti praktiski orientētu pētījumu rezultāti, analizētas Latvijas uzņēmējdarbības atbalsta vide, tās priekšrocības un trūkumi un diskutētas attīstības iespējas. **Atklāta un patiesa uzņēmēju, zinātnieku un politiķu viedokļu, pieredzes un zinātniski pamototu prognožu apmaiņa** – pamats Foruma dalībnieku rezolūcijai ar iniciatīvām un priekšlikumiem uzņēmējdarbības vides uzlabošanai Latvijā un Eiropā kopumā.

Foruma darbs notika **četrās sekcijās**:

1. Digitālie risinājumi kā efektīvs rīks uzņēmējdarbības vides straujākai attīstībai
2. Finanšu tirgus biznesam: atbalsts vai barjeras?
3. Investīciju vide uzņēmējdarbības attīstībai: galvenās problēmas, ar kurām saskaras vietējie un ārvalstu investori
4. Uzņēmējdarbības atbalsts jauniešiem cilvēkiem mūsdienu sabiedrībā

Finanšu sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Kapitāla produktivitāte un tā ietekme uz kopējo produktivitāti.** Latvijā un citās valstīs **trūkst apkopotās informācijas bāzes par kapitāla produktivitāti (capital productivity) un tā ietekmi uz kopējo produktivitāti.** Lai Latvijas un citu valstu pētniecībā iesaistītām institūcijām būtu iespējams vērtēt ieguldītā kapitāla ietekmi uz kopējo produktivitāti, svarīgi izveidot vienoto apkopoto informācijas bāzi par kapitāla produktivitāti un tā ietekmi, sadarbojoties ar Eiropas un starptautiskajiem statistikas dienestiem (Eurostat, OECD u.c.).
2. **Investīciju atdeves palielināšanas nepieciešamība.** Jāievēro līdzsvars starp investīcijām cilvēkkapitālā (veselība, izglītība, prasmes) un investīcijām infrastruktūrā, nekustamajā īpašumā un citos ar patēriņu saistītos ieguldījumos. **Svarīgi veicināt produktīvākas investīcijas, lai sekmētu uzņēmējdarbību ar augstāku pievienoto vērtību un iedzīvotāju iespējas piedalīties darba tirgū.** Valsts un privātās iniciatīvās ir jāvērs uz to, lai radītu nepieciešamos priekšnoteikumus investīciju (t.sk. ārvalstu tiešo investīciju) pozitīvai ietekmei uz ražīgumu un inovācijām, nodarbinātību un darba kvalitāti, prasmēm, dzimumu līdztiesību un oglekļa pēdu nospiedumu atbilstoši Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) izvirzītajai pieejai ilgtspējas nodrošināšanai.
3. **Atbildīgas un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības veicināšanas nepieciešamība.** Latvijā joprojām pastāv plaša starp uzņēmumiem, kuri labākajā gadījumā pilda likuma prasības, un tiem nedaudzajiem, kuri jau šodien domā par **ilgtspējīgu darbību**, par to, kā ilgtermiņā atbildīgi izturēties gan pret savu biznesu, gan darbiniekiem, vidi un sadarbības partneriem. Šie atbildīgie uzņēmumi bieži jūtas vientuļi un sagaida, ka viņu ieguldījums labākas biznesa vides veidošanā tiks novērtēts. **Svarīgi, lai valsts rāda piemēru privātajam sektoram publiskā iepirkuma prasībās, iekļaujot atbildību pret cilvēkiem un vidi, panākot ilgtspējas principu iedzīvināšanu budžeta iestādēs un valsts kapitālsabiedrībās.** Papildus noteikti jādomā un jāatrod veidi, kā **novērtēt atbildīgo uzņēmumu sniegumu**, izteikt pateicību, atzinīgumu un uzsvērt atbildīgas biznesa pieejas nozīmi visas Latvijas mērogā.
4. **Latvijas bizness nav starptautiski atpazīstams.** Lai veicinātu Latvijas uzņēmējdarbības atpazīstamību, ir nepieciešams atbalsts un finanses, kā arī valsts garantijas, lai darbotos starptautiskajā tirgū. LR Ekonomikas Ministrijai ir **jāizvērtē Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) funkcionālā darbība un atdeve, vai jāizveido no LIAA neatkarīga institūcija/struktūrvienība, kas atbalstītu (arī finansiāli) Latvijas uzņēmumus ārzemēs.** Nepieciešama pētnieciskā grupa, lai analizētu vietējo uzņēmumu konkrētas vajadzības un to atpazīstamības veicināšanas iespējas ārvalstīs.
5. **Finanšu prātības līmenis ir ļoti zems. Vietējie Latvijas uzņēmumi nenovērtē vērtspapīru tirgus sniegtās iespējas.** Tas netieši norāda uz joprojām **zemu Latvijas iedzīvotāju (arī uzņēmēju) finanšu prātības līmeni.** Jāpalielina izpratnes līmenis par finansēm. NASDAQ Rīga, sadarbojoties ar FKTK un citām Finanšu prātības partnerorganizāciju darba grupas dalībniekiem, ir **jāizstrādā un jārealizē konkrēts pasākumu plāns iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) finanšu prātības paaugstināšanai**, kā rezultātā palielinot viņu zināšanas par finanšu tirgiem, biržu, vērtspapīriem u.tml.
6. **Monētārās politikas procentu likmes ir tuvu nullei.** Jāmeklē jaunas ieguldījumu iespējas. **Finanšu uzņēmumiem jāizstrādā saviem klientiem produktu piedāvājumi, kas ļautu nopelnīt zemo procentu likmju vidē**, izskatot dažādus finanšu instrumentus: *high-yield* obligācijas, *peer-to-peer* ieguldījumi, akcijas ar augsto dividenžu ienesīgumu.
7. **Ir nepieciešams valsts atbalsts FinTech uzņēmumu attīstībai Latvijā.** Lai stimulētu finanšu tehnoloģiju (FinTech) attīstību Latvijā, ir nepieciešama valsts atbalsta politika FinTech uzņēmumu attīstībai (piemēram, "Finanšu sektora attīstības plāns 2020-2022"). Līdzīga

pieredze ir Lietuvai, kas ir izstrādājusi plānu finanšu tehnoloģiju uzņēmumu attīstībai (Lietuvas Finanšu Ministrija, Lietuvas Banka un Invest Lithuania).

8. **Izglītības sistēmas pilnveidošanas nepieciešamība.** Lai saimnieciski vadītu valsts pamatprocesus, svarīgi pilnveidot valsts izglītības sistēmu. Izglītības un zinātnes ministrijai ir jāizvērtē šāds Foruma dalībnieku priekšlikums: **atteikties no profesiju standartiem, kuru ieviešanas process ir ļoti apjomīgs, neatbilst darba tirgus prasību straujām izmaiņām, tādējādi sasniegtie rezultāti netiek lietoti ilgtermiņā.**
9. **Vietējā kapitāla banku bizness ir nozīmīga Latvijas ekonomikas sastāvdaļa.** Bankas ir daļa no lielajiem tīkliem, kas apvieno uzņēmumus, klientus, finanšu iestādes, regulatorus un daudzas citas puses. Bankas darbojas kā ceļveži un perspektīvu pārveidotāji dažādām sabiedrības grupām. Lai vietējiem uzņēmējiem veicinātu piekļuvi finansējumam un banku pakalpojumiem, ir svarīgi turpināt kvalitatīvu dialogu starp bankām un to uzraudzības iestādēm par turpmākiem uzraudzības principiem un metodoloģiju, kas balstās uz atbilstošiem un piemērotiem riska novērtējumiem. Pašreizējās izmaiņas finanšu nozarē nenoliedzami veicina Latvijas finanšu sistēmas starptautiskās reputācijas atjaunošanu. Tajā pašā laikā ir nepieciešams kopīgais valdības un nozares redzējums par stratēģisko attīstību, lai veicinātu finanšu nozares starptautisko konkurētspēju.

Digitālās sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Latvijas e-pārvaldības attīstības nepieciešamība.** Latvija šobrīd stipri atpaliek no Igaunijas e-pārvaldes izveidošanas jautājumā, bet ir uz pareizā ceļa un jāturpina attīstīties šajā virzienā, **veicinot izveidotā Tīkla atbilstību šodienas prasībām** (valstī kopumā un atsevišķās valsts reģionos). Uzņēmējdarbības vides uzlabošanai ir nepieciešama **ātrākā digitalizācijas procesa īstenošana valsts līmenī**, kas ietver: visu dokumentu elektronizāciju; e-komercijas, digitālo tirdzniecības platformu izmantošanu konkurētspējas uzlabošanai; alternatīvu (nebanku) norēķinu sistēmu izmantošanu.
2. **Kvalificēta darbaspēka nepietiekamība.** Viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem uzņēmējdarbības atbalstam ir izglītība. Foruma diskusijas dalībnieki, tajā skaitā ārvalstu uzņēmēji un investori, vairākkārt uzsvēra, ka Latvijā pastāv problēmas piesaistīt kvalificētu darbaspēku. Ieguldot izglītībā, tiek veikts ieguldījums cilvēkresursos un darbaspēkā.
3. **Vispārējās izglītības pilnveides nepieciešamība.** Digitalizācijas apstākļos vispārējā izglītībā nepieciešama **valodu apgūšana, matemātikas, ar mākslu un mūziku saistītu mācību priekšmetu apgūšana, kā arī lokālu vēstures un tradīciju apgūšana, un skolēnu digitālo prasmju pilnveidošana.**
4. **Mūžizglītības uzdevumi ekonomikas vides digitalizācijas apstākļos.** Mūžizglītības attīstības kontekstā īpaša uzmanība jāpievērš pārklājušos personīgo kontaktu un sociālo tīklu veidošanai, motivācijai, ieskaitot 50+ vecumā esoša cilvēku lauku apvidos (arī Latgalē) iesaistīšana, "Sudraba universitāšu" pieaugušo izglītības paplašināšanai, kā arī labās prakses izplatīšanai par vecāka gadagājuma cilvēku digitālo prasmju pilnveidošanas sasniegumiem, lai iedrošinātu citus cilvēkus.
5. **E-vides izmantošanas uzņēmējdarbībā ierobežojošie faktori.** Ir jāņem vērā šādi e-vides izmantošanas uzņēmējdarbībā ierobežojošie objektīvie faktori, ko min paši uzņēmēji: 1) Interneta pārklājums un atbilstošas kvalitātes pakalpojuma sniedzēju trūkums Vidzemes reģiona lauku teritorijās; 2) finanšu trūkums mazajiem uzņēmumiem mājas lapu izstrādei vai e-veikala platformas izveidei, norēķinu sistēmas ar maksājumu kartes ieviešanai; 3) speciālistu trūkums ar atbilstošām zināšanām un prasmēm.

Investīciju sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Paaugstināt ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) pieplūdumu un atdevi valsts tautsaimniecības attīstībā.** Dažādu ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) nozaru tendenču empīriskie novērtējumi starptautisko investīciju vidē norāda, ka **ekonomikas lielumam un izaugsmes tempam nav nozīmes starp galvenajiem ārvalstu tiešo investīciju pieplūduma faktoriem** Eiropas valstīs. Galvenās faktisko ĀTI plūsmu tendences pasaules visdinamiskākajās ekonomikās rāda, ka investoru vēlmes un ieguldījumu iespējas lielākā mērā ietekmē: nodokļu sistēma, tehnoloģiskās un inovācijas spējas, labvēlīga makroekonomiskā vide, regulatīvā pārredzamība, digitālā infrastruktūra, nacionālās ekonomikas atvērtības līmenis, kvalificēta darba spēka esamība, valsts integrācija starptautiskās vērtību ķēdēs, kas var veicināt uzņēmumu konkurētspēju un rentabilitāti.
2. **Izstrādāt produktivitāti veicinošu ĀTI stratēģiju.** Lai palielinātu kopējo faktoru produktivitāti un veicinātu ekonomisko izaugsmi Baltijas valstīs, būtiski investēt inovācijās, tehnoloģijās un darbībās ar augstu pievienoto vērtību. Lai to īstenotu un sasniegtu mērķi, ir nepieciešama produktivitāti veicinoša ĀTI stratēģija. Jāveicina investīciju plūsma, lai **atbalstītu pētniecību un attīstību, energoefektivitāti, kā arī uz tehnoloģijām balstītu ražošanu un pakalpojumus** ilgtermiņa ilgtspējīgai Baltijas valstu ekonomikas izaugsmei. Svarīgi piesaistīt tiešās ārvalstu investīcijas kopīgu jaunās darbības projektu realizācijā (joint greenfield projects) Latvijā.
3. **Kapitāla tirgus un IPO.** Valdībai būtu jāstimulē kapitāla tirgus un IPO (akciju sākotnējais publiskais piedāvājums), tai skaitā valsts un pašvaldību īpašumā esošajiem uzņēmumiem Baltijā.
4. **Uzņēmējdarbības atbalsta vides nepieciešamība.** Jāmotivē pašvaldības interesēties par uzņēmējdarbības attīstību savā teritorijā un nodrošināt apstākļus uzņēmējdarbības organizēšanai, piedāvājot skaidrus spēles noteikumus, attīstītu infrastruktūru, labvēlīgu vidi.
5. **MVU atbalsta palielināšana.** Atbalstīt projektu attīstību, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), izmantojot EIC (Eiropas Inovāciju padomes) Accelerator Fund iespējas. Latvijas uzņēmējiem ir "jāiet ārā no komfortzones" un aktīvāk jāpiedalās Eiropas Komisijas (EK) finansētās programmās. Tā ir iespēja iegūt nepieciešamo finansējumu savam projektam, attīstot ne tikai savu biznesu, bet arī nozari. EK atbalsta "augstā riska - augstās atdeves" projektus, kuri ir patiešām nozīmīgi Eiropai, kas nozīmē, ka iegūstot labumu sev, uzņēmēji arī palīdz attīstīties savai valstij un visai Eiropai.